

**ŠOLA V NARAVI
ZA DEVETLETNO OSNOVNO ŠOLO**

KONCEPT

Koncept šole v naravi je bil sprejet na 46. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje dne 13. decembra 2001.

Pri pripravi so sodelovali:

- *splošni del:*

Jelko Gros in pedagoški delavci Centra za šolske in obšolske dejavnosti, Marjeta Marinčič (Urad Republike Slovenije za šolstvo), Natalija Komljanc (Zavod Republike Slovenije za šolstvo);

- *izbor ciljev in vsebin za medpredmetne povezave:*

Natalija Komljanc;

- *priporočila za organizacijo zdravstvene oskrbe:*

dr. Polona Brčar;

- *izbor ciljev in tematskih sklopov (vzorčni modeli):*

Neva Rusjan, Igor Rudman in Miran Škerlj, Dušan Blažin, Andreja Tomažin, Boštjan Gradišar;

- *izbor tematskih sklopov in ciljev iz učnih načrtov za športno vzgojo:*

dr. Aco Cankar;

- *izbor tematskih sklopov in ciljev iz učnih načrtov za biologijo:*

Minka Vičar;

- *izbor tematskih sklopov in ciljev iz učnih načrtov za naravoslovje:*

mag. Irena Vodopivec;

- *izbor tematskih sklopov in ciljev iz učnih načrtov za zgodovino:*

Vojko Kunaver;

- *izbor tematskih sklopov in ciljev iz učnih načrtov za geografijo:*

Igor Lipovšček Lenasi;

- *izbor tematskih sklopov in ciljev iz učnih načrtov za družbo:*

mag. Meta Budnar;

- *izbor tematskih sklopov in ciljev iz učnih načrtov za državljansko vzgojo in etiko:*

Urška Margan in Tanja Popit (Zavod Republike Slovenije za šolstvo);

- *izbor tematskih sklopov in ciljev iz učnih načrtov za tehnično področje:*

Franko Florjančič;

- *izbor tematskih sklopov in ciljev iz učnih načrtov za umetnostno področje:*

mag. Tonka Tacol in mag. Milka Ajtnik.

Jezikovni pregled: Zvezdana Čujovič, prof.

KAZALO

	stran
OPREDELITEV ŠOLE V NARAVI	4
NAČELA PROGRAMA ŠOLE V NARAVI	5
SPLOŠNI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI CILJI PROGRAMA ŠOLE V NARAVI	5
IZHODIŠČA ZA ORGANIZACIJO ŠOLE V NARAVI	6
ORGANIZACIJA POUKA V ŠOLI ZA TISTE UČENCE, KI SE NE UDELEŽIJO ŠOLE V NARAVI	7
DIDAKTIČNA PRIPOROČILA PROGRAMA ŠOLE V NARAVI	7

OPREDLEITEV ŠOLE V NARAVI

Koncept šole v naravi opredeljuje šolo v naravi, njena načela in cilje ter organizacijska in didaktična priporočila.

Zakonska podlaga

Program osnovnošolskega izobraževanja v skladu z Zakonom o osnovni šoli obsega obvezni in razširjeni program. Med slednjega zakon šteje šolo v naravi, zato je organizacija le-te za šolo obvezna. Udeležba otrok je tako kot pri drugih oblikah razširjenega programa prostovoljna.

Šola mora učencu ponuditi program šole v naravi, v času obveznega izobraževanja je dolžna organizirati vsaj dve. Priporočamo, da jo organizira vsaj enkrat ob koncu vsakega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Učenec jo ali je ne izbere.

Financiranje šole v naravi (Zakon o organiziranju in financiranju vzgoje in izobraževanja, 81. člen) se deli na dva dela, in sicer:

- iz sredstev državnega proračuna se v skladu z zakonom, normativi in standardi ter kolektivno pogodbo zagotavljajo osebni prejemki tudi za program šole v naravi,
- drugi materialni del prispevajo starši in/ali drugi.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja v 83. členu določa, da za učence, ki zaradi socialnega položaja prispevka ne zmorejo plačati v celoti, sredstva v skladu z normativi in standardi, ki jih določi minister, zagotovi država.

Šola lahko pod določenimi pogoji organizira in ponudi več kot dve izvedbi šole v naravi, in sicer:

- šolo v naravi v času osnovnošolskega izobraževanja učencu financirajo starši; šola mora izvesti vse aktivnosti, da se vanjo vključijo tudi otroci, katerih starši prispevka ne zmorejo plačati;
- šola v naravi je organizirana znotraj števila ur osnovnošolskega izobraževanja in uresničuje izbrane cilje učnega načrta, zato mora šola za učence, ki se šole v naravi ne udeležijo, v tem času organizirati primerljiv program (cilji šole v naravi);
- šola mora za izvedbo šole v naravi pridobiti soglasje večine staršev.

Konceptualna opredelitev

S specifično organizacijo dela šola v naravi uresničuje predvsem program, katerega cilji, dejavnosti in vsebine iz več učnih načrtov so vezani na drugačno izvedbo (na primer terensko delo, projektne naloge, športne dejavnosti) in za katerega je zlasti pomembno medpredmetno povezovanje in prepletanje znanja različnih predmetnih področij ter vpetost v naravni in družbeni prostor, to je povezava z okoljem, v katerem šola v naravi poteka.

Program šole v naravi se za skupine učencev praviloma izvaja v naravnem okolju. Prav ta specifična organizacijska oblika zagotavlja večjo možnost izvajanja vseh elementov socialnointegracijske vloge vzgojno-izobraževalnega programa.

NAČELA PROGRAMA ŠOLE V NARAVI

Načela programa šole v naravi temeljijo na Izhodiščih kurikularne prenove. Poudarjena so tista, ki določajo specifiko dela v šoli v naravi.

Pri organizaciji šole v naravi mora šola upoštevati načelo enakih možnosti in prostovoljnosti, to je pomagati učencem, katerih starši ne morejo zagotoviti sredstev za vključevanje otrok v program, upoštevati posebnosti posameznih otrok (na primer zdravstveno stanje), in zagotoviti ustrezen programa za učence, ki se ne vključijo v šolo v naravi.

1. Program šole v naravi mora biti tako oblikovan, da omogoča in spodbuja povezovanje med disciplinarnimi znanji (uresničuje in prepleta medpredmetne vsebine, na primer okoljsko vzgojo ipd.).
2. Uvaja in spodbuja različne oblike in metode dela, predvsem tiste, ki jih specifična organizacija dela omogoča, na primer terensko, projektno delo in skupinsko delo.
3. Konkreten program šole v naravi (en program) zagotavlja uresničitev ciljev z različnih področij oziroma sklopov. Posamezni programi so "specifično" obarvani in enkrat poudarjajo eno, drugič drugo področje.
4. Program šole v naravi je naravnano/usmerjen k večanju socialno-integracijske vloge šole oziroma vzgojno-izobraževalnega procesa, zato spodbuja sodelovanje z okoljem, razvija nove oblike sodelovalnega učenja in skupinskega dela.
5. Program mora zagotoviti avtonomnost učitelja, podpirati njegovo strokovnost in odgovornost oziroma omogočiti šoli suvereno izbiranje vsebin in ciljev šole v naravi.
6. Program mora spodbujati sodelovanje vseh, ki so vključeni v vzgojno-izobraževalni proces, to je učitelja, učenca, staršev in okolja.
7. Program učencu omogoča sooblikovanje vsebin, predvsem pristočasne aktivnosti.
8. Načrtovanje in organizacijo šole v naravi poudarja prikriti kurikulum, katerega učinke je treba pozorno spremljati.
9. Šola v naravi je posebna organizacijska oblika dela, temelji namreč na izvedbi zunaj šolskih prostorov, po možnosti celo izven urbaniziranih okolij.

SPLOŠNI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI CILJI PROGRAMA ŠOLE V NARAVI

V času izvajanja šole v naravi učitelj lahko uresniči številne cilje osnovnošolskega programa oziroma več učnih načrtov:

1. Povečuje trajnost in kakovost znanja, ki ga učenec pridobiva tudi preko te oblike vzgojno-izobraževalnega dela.
2. Spodbuja sposobnost za opazovanje naravnega in družbenega okolja ter samostojno in odgovorno ravnanje do naravnega in družbenega okolja.
3. Spodbuja socialne in komunikacijske spretnosti in veščine ter razvijanje demokratične komunikacijske kulture.
4. Spodbuja sposobnost za spoštovanje sebe in drugih oseb ter vzpostavljanje medosebnih in družbenih odnosov.
5. Razvija sposobnost ustvarjalnega in kritičnega mišljenja in presojanja, učenca usposablja za soočanje z življenjskimi problemi in za samozavestno odpravljanje/reševanje le-teh.
6. Spodbuja pozitiven odnos do zdravega načina življenja ter vceplja odgovornost za lastno varnost in zdravje.
7. Skrbi in spodbuja skladen telesni in duševni razvoj posameznika (možnost izbire in povezovanja različnih področij, spoznavanje praktičnih veščin za življenje).
8. Zagotovi plavalno in smučarsko pismenost osnovnošolca.
9. Razvija odgovoren odnos do okolja.
10. Spodbuja vseživljenjsko učenje (učenec spoznava različne možnosti pridobivanja znanja).

IZHODIŠČA ZA ORGANIZACIJO ŠOLE V NARAVI

Šola ob soglasju staršev zagotovi pogoje za šolo v naravi in jo organizira. Vsaka šola sama oblikuje izvedbeni program, pri čemer upošteva cilje in načela splošnega programa šole v naravi ter okoliščine in materialne možnosti učencev.

Pri organizaciji šole v naravi je potrebno spoštovati naslednje zakonske in podzakonske akte:

- Zakon o osnovni šoli
- Odredbo o smeri izobrazbe strokovnih delavcev v devetletni osnovni šoli
- Sklep o določitvi kadrovske pogojev za učitelje in sodelavce - laborante v programih srednjih in osnovnih šol
- Odredbo o normativih in standardih
- Pravilnik o pravicah in dolžnostih učencev v osnovni šoli
- Pravilnik o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati vozila in vozniki vozil, s katerimi se vozijo skupine otrok
- Šola v naravi se lahko odvija v zgradbah, ki izpolnjujejo zahteve iz Pravilnika o zdravstveno-higienskih zahtevah, katerim morajo ustrezati poslopja in prostori osnovne šole.

Šola lahko organizira šolo v naravi v različnih krajih, letnih časih in različnem trajanju/obsegu, izvaja jo v okviru števila ur osnovnošolskega izobraževanja.

Šola v naravi je sestavljena iz:

1. Dela, ki ga opredeljujejo temeljni cilji konkretne šole v naravi (rdeča nit), na primer poudarja naravoslovne dejavnosti in jih povezuje s športnimi; v družboslovne in umetniške vključuje športne aktivnosti.
  - Obseg dela je odvisen od ciljev in vsebin konkretne šole v naravi.
2. Rekreativno-sprostitve dejavnosti, torej tiste, ki temeljni program/cilje dopolnjujejo in obsegajo naslednje:

- Odmore med pedagoškimi urami, ki so namenjeni krajšim sprostitvam in/ali počitku.
- Usmerjen prosti čas, ki ga otroci in mladostniki preživijo po lastni izbiri. Izbirajo lahko med možnostmi v okolici, vendar ne uresničujejo ciljev iz prvega dela programa (iz zgornjih dveh postavk). V času prostoizbirnih aktivnosti prisotni učitelj skrbi za ustrezno animacijo, usmerja in spodbuja k aktivnosti, iniciativo za koristno preživljanje časa prepušča učencem in/ali dovoli posamezniku, da si ta čas po svoje osmisli.
- V času večerne animacije potekata dva sklopa aktivnosti:
  - prvi del je namenjen analizi opravljenega dela in predstavitvi aktivnosti naslednjega dne,
  - drugi del je namenjen sprostitvi ob najrazličnejših kulturnih in družabnih aktivnostih.

3. Ostale dejavnosti

- Prehrana in osebna higiena - določen obseg ur je namenjen vsakodnevnim opravilom, to je vzdrževanju osebne higiene, prehranjevanju, pospravljanju postelj in sob, urejanju osebne opreme, pripravi in pospravljanju jedilnice ...
- Dnevni počitek je prilagojen starosti udeležencev, moč ga je usklajevati z usmerjenim prostim časom.
- Spanje.

Pri **zagotavljanju varnosti** je še posebno potrebno upoštevati normative in standarde za izvajanje programa osnovne šole.

ORGANIZACIJA POUKA V ŠOLI ZA TISTE UČENCE, KI SE NE UDELEŽIJO ŠOLE V NARAVI

Ob načrtovanju in pripravi izvedbenega/konkretnega programa šole v naravi je šola dolžna pripraviti tudi primerljiv program (izbranih ciljev) za učence, ki se šole udeležijo.

Vzporedno je šola dolžna analizirati vzroke, zaradi katerih se posamezni učenci ne morejo ali ne želijo udeležiti šole v naravi, zato da bi le-te upoštevala pri nadaljnjem načrtovanju in pripravi programa šole v naravi.

Pri načrtovanju primerne programa in njegove izvedbe je treba upoštevati dane možnosti in okvire, v katerih se program izvaja. Izrabiti je treba možnosti, ki jih ponuja šolska okolica, sodelovati z okoljem in organizacijami, ki delujejo v okolju (učne poti, obiski muzejev, se vključevati v posamezne aktivnosti organizacij iz šolskega okolja). Izvedba tega programa naj predvideva oblike dela, ki jih je v okviru rednega pouka težje doseči, na primer projektno delo, sodelovanje v projektih (sodelovanje v medšolskih projektih, sodelovanje v projektih, ki jih sofinancira EU ...) oziroma dejavnostih, ki jih je mogoče izvesti zunaj šole. Pri načrtovanju naj šola vključi tudi sodobne tehnološke možnosti (sodelovanje v projektih prek interneta ...).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA PROGRAMA ŠOLE V NARAVI

Načrtovanje izvedbenega programa konkretne šole v naravi temelji na:

- konceptu šole v naravi (cilji, načela, upoštevanje specifičnih oblik dela),

- sprejetem kurikulumu v konkretnem vzgojno-izobraževalnem okolju (sprejetih učnih načrtih za posamezni predmet v posameznem razredu in vzgojno-izobraževalnem obdobju),
- upoštevanju specifičnih možnosti, ki jih ponujata okolje in prostor, v katerem se izvaja program konkretne šole v naravi.

Načrtovanje konkretnega programa šole v naravi poteka v sodelovanju s starši in učenci, predvideti mora cilje, vsebine, oblike in organizacijo dela, izvedbo dejavnosti, dnevno rutino in skrb za zdravje in počutje otrok ter vlogo sodelujočih v posameznih aktivnostih.

Pri izbiri učnih oblik in metod dela šole v naravi je treba upoštevati posebnosti in možnosti, ki jih tovrstna organizacija dela daje/omogoča (projektno delo, skupinsko delo, terensko delo, izvajanje oblik dela, ki zagotavljajo možnosti za medpredmetne povezave ...). Izbor konkretnih oblik in metod dela je prepuščen učiteljevi presoji in naj bo čim bolj raznolik.

Načrtovanje izvajanja programa temelji na timskem delu učiteljev ter ostalih izvajalcev programa. Učitelj sodeluje (organizira, usmerja kooperativno) z vaditeljem oziroma mojstrom ali kustosom oziroma drugimi izvajalci programa.

Predvideti mora tudi povezavo in sodelovanje z okoljem in organizacijami, ki delujejo v okolju (učne poti, obiski muzejev, vključevanje v posamezne aktivnosti organizacij iz okolja, kjer poteka šola v naravi).

Učitelji in ostali spremljevalci otrok v šoli v naravi morajo biti pred odhodom dobro poučeni o možnostih ukrepanja v zvezi z zdravstveno oskrbo otrok. Učitelj o vseh postopkih, nevarnostih in možnostih ukrepanja seznani starše, ki se na podlagi informacij sami odločijo, ali bodo svojega otroka vključili v šolo v naravo ali ne.